

Вуков еликсир речитости

Од почетка, чим се одмакнемо од косе танке и усправне дебеле (ако их још има у школским свескама, ако и оне нису скренуле и замениле се друкчијим линијама), чим прво написано О отворимо као свевидеће око и опоравимо да са слика познатих ствари и појава слова препознајемо, у букварима (ако и њих има, ако нису покрштени, можда и преведени), чим кренемо бојажљиво да грезнемо у матерњи говор, у српски језик (ако му је име још целовито и чисто, ако га нису преденули, очерупали или присвојили, ако не тукне и онима који су га од Вука добили и онима одакле га је Вук узео), чим се опремо на површицу од родних речи, отад, од тог часа па до последње воље, тестаментарне, када дрхте и глас и рукопис, под страницима година, у читавом растегљају и путовању, на окукама и пречицама, свуда смо с једним именом и једним презименом, увек смо с Вуком Карацићем, с његовим речима, писмом и знаковима (ако нисмо, док се овако заносимо, и то негде успут загубили).

Када се огласи оваква повисилица, достини се чини да је необична, непрецизна, пристрасна и загрижљива. Не помисле, не сете се, у тренутку, неспремни, загледани далеко, да исто бива када истим приступом причамо о дисању, о ходању, о гледању, о узимању воде за пиће, о свему што је природни ред. Не знају, одмах, да је баш такав ред завео Вук Карацић и да смо на његов ред навикли као на дисање, као на ходање ... Не виде, слијепи код очију, да сваку ускорну, погрдну и поспрдну реч о Вуку изговарају и пишу Вуковим начином и науком. Не чине тако да би победили. Јасно им је да су појмили против себе. Али, јасно им је, такође, да је свак већи и док је с Вуком, на његовој страни, и док је против Вука, с оне стране правичности, у залатку. Ни дрвета без гране ни Вука без мане, разуме се. И када се огласи оваква снизилица, вишина ће одмахнути руком и продужити својом стазом, добровољно или по наговору. Неспоразум траје од Вуковог доласка међу нас. Увек је било оних који су га уздизали и оних који су хтели да га опомену. Као што се смењују дан и ноћ.

Међутим, ваља казати, овде, у име нас који смо сада под вуковском амајлијом, да ће се увек, у свакој ноћи, палити светла да умање мрак, баш као што је својим великим послом радио Вук Карацић. По једну малу светиљку понео је сваки добитник награде с његовим именом, у свих четрдесет година колико такво награђивање траје. И сви смо благодарни онима који су Вукову награду очували и који ће је и даље чувати као гласни говор да смо свесно са собом, али да хоћемо и с другима, без устурчавања, с веровањем да свако удруживање има смисла ако ми поштујемо њихово а они наше. Равнотежа не значи и једнакост, али је без равнотеже веома тешко...

А стално, док сам ову беседу ослушкивао како сустиже спонтане мисли и понеку затурену, можда неразумљиву реч, као и често док пишем, имао сам у перу једну дијагнозу Вука Карацића, тачну, савршену пошто је једноставна, упућену онима који хоће у причу и причање. Онако, својски, као што је једино њему било дато, срезао је изреку у коју може да стане читав поетички систем и свака теоријска опширност. Поручио је свима шта да чине када хоће да имају тајну јасног приповедања и писања:

Треба мислити и ријечи намјештати.

То је Вуков еликсир речитости. Да ли смо добро разумели шта нам је оставио. Одговор је очигледан. У нама. Свакодневно. И у захвалности коју сте чули.

* Управник библиотеке Матице српске, Нови Сад, реч на уручењу Вукове награде, Народно позориште, Београд, 6. 2. 2004)